

Lokale financiën

Budget 2015

De lokale financiën in 10 thema's

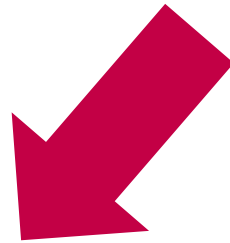
Geert Gielens – Chief economist

Arnaud Dessoy – Research Public finance & Social profit

Anne-Leen Erauw - Research Public finance

■ Nieuw bij onze studies “Lokale financiën”

- Vroeger (tot 2014) : 3 tot 4 trimestriële publicaties (Gemeenten & provincies, OCMW & PZ, Lokale overheidsbedrijven,.....)

vanaf
2015

“Thema- analyses”

- Electronisch
 - 10-15 blz
- Specifieke topics: overheidsinvesteringen ESR 2010, pensioenen, fiscaliteit,.....
- +/- 6 nummers per jaar

“Analysenota’s”

- Drukwerk
 - +/- 30 blz
- Analyse op basis van boekhoudkundige cijfers
- 2 nummers per jaar : Budget (juni) en Rekening (november)

Nieuwe thema-analyses

- Eerste nummers van 2015

Het belang van
overheidsinvesteringen
voor de economie

Thema-analyse Lokale Financiën

Belfius Research
Maart 2015

De lokale besturen
in het kader van
het budgettair
stabiliteitspact en
de ESR-normen

Thema-analyse Lokale Financiën

Belfius Research
Mei 2015

Bronnen - methodologie

Nieuwe analyse van de lokale besturen op basis van de meest recente budgetten

- Totale “Lokale besturen” =

Gemeenten + provincies + OCMW + politiezones

- Focus op de recente evolutie : Budget 2015 (t.o.v. 2014)
- Verschillen in boekhoudkundige verwerking en representativiteit van de steekproef

	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
Boekhouding	BBC (behalve PZ)	NGB	NGB

■ Bronnen - methodologie

- Presentatie van de grote tendensen op basis van cijfers beschikbaar op 1 juni 2015
- Volledige studie (publicatie) beschikbaar tegen half juli → on line : www.belfius.be/onzestudies
- Aan de hand van **10 thema's** die de verschillende invalshoeken bekijken voor de lokale besturen (personeelskost, belastingen, investeringen, schuld, evenwicht, ...)

Thema's / Vragen?

Lokale besturen : budget 2015

Macro- economische omgeving

1. Impact van de **economische omgeving** op de lokale financiën?
2. Het **financiële gewicht** vd lokale besturen (Nationaal + 3 regio's)

Missie – diensten

3. De problematiek van de sociale bijstand → **OCMW**
4. De veiligheidsproblematiek → **politiezones** + hervorming van de hulpverleningszones
5. De **investeringen** van de lokale besturen

Middelen

6. De **personeelskosten** + de pensioenhervorming
7. De **toelagen & subsidies** van de andere overheden
8. De **belastingen**

Evenwicht & houdbaarheid

9. Zijn de budgetten 2015 in **evenwicht** ?
Verschil met de ESR-normen ?
10. Belangrijkste **financiële uitdagingen** ?

Vraag 1 :

Impact van de **economische omgeving** op de lokale financiën ?

Impact van de **economische omgeving** op de lokale financiën

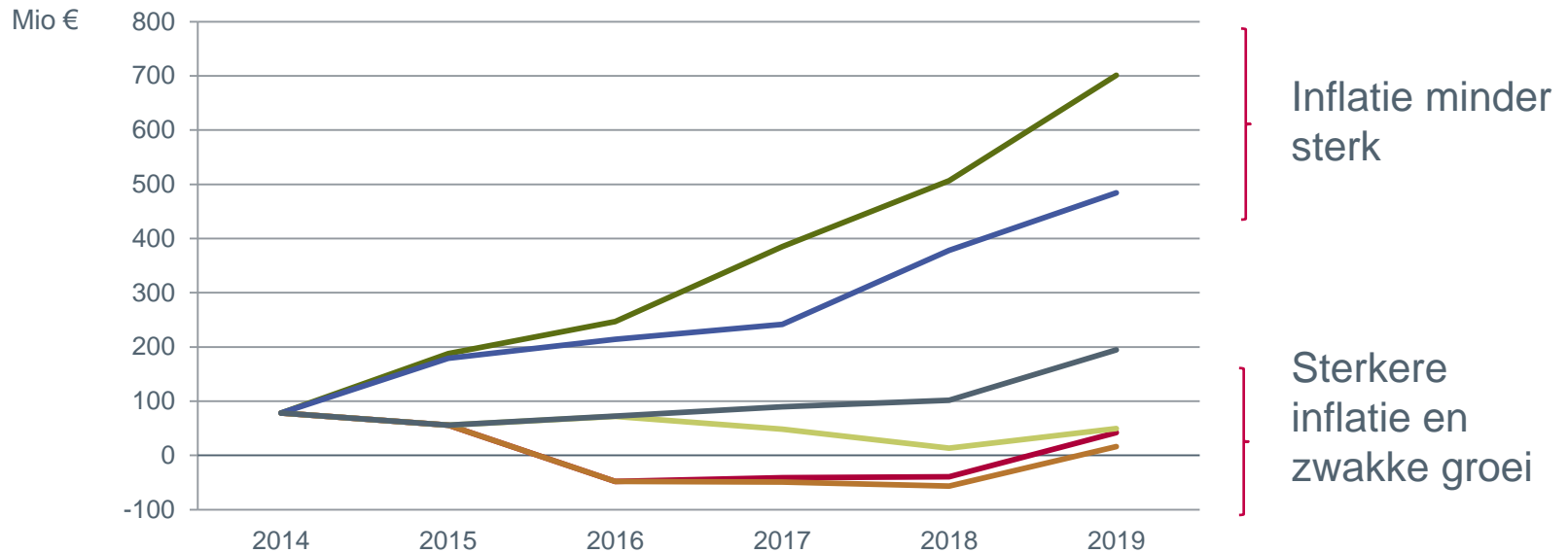
	Factoren		
	Inflatie	Groei	Rente
Uitgaven	91%	Max 25%	Max 3%
Ontvangsten	Max 38%	10%-18%	1%

Impact van de **economische omgeving** op de lokale financiën

	Vooruitzichten
	2015
Inflatie	0,2%
Groei	1,3%
Werkloosheid	8,5%
Rente KT	-0,01%
LT	1,4%

Impact van de **economische omgeving** op de lokale financiën (voorbeeld voor Vlaamse gemeenten)

Evolutie van de AFM voor de gemeenten volgens verschillende scenario's

■ Impact van de **economische omgeving** op de lokale financiën

- **Economische context is globaal neutraal**
 - Geen sterk groeiverhaal
 - Maar lage rente en inflatie
- **Globale saneringscontext voor de overheidsfinanciën**
 - Budgettair stabiliteitspact geldt voor alle overheidsgeledingen
- **Demografische druk**
 - Vergrijzing van de bevolking
 - Demografische druk (vooral in grote steden die een sterke internationale immigratie ondervinden)

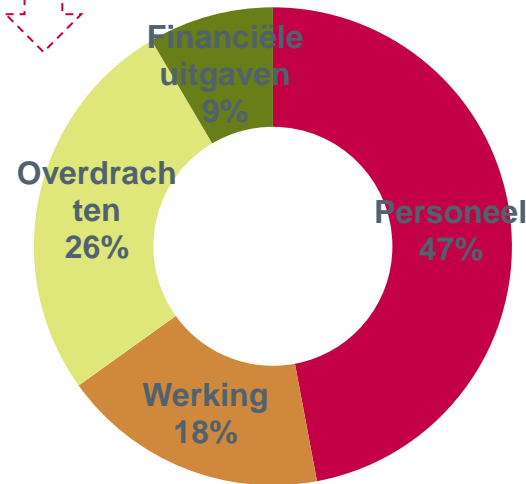
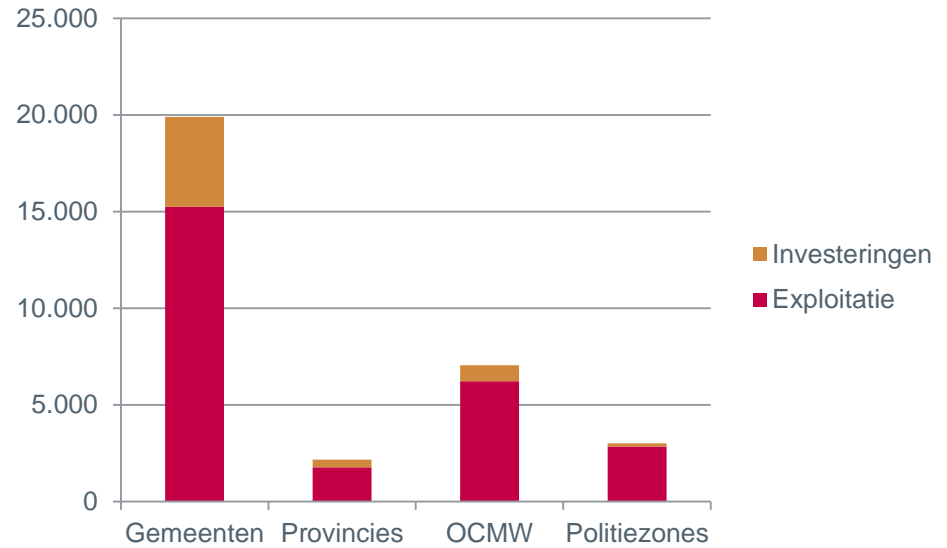
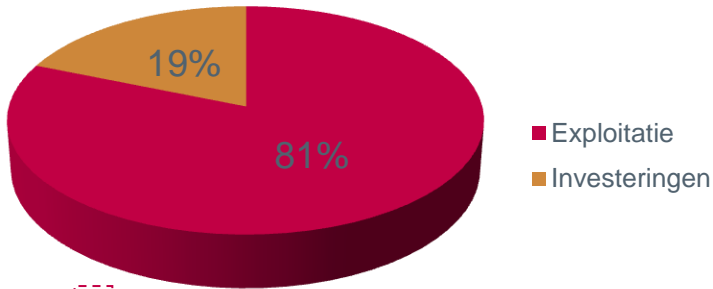

Vraag 2 :

Het **financiële gewicht** vd lokale besturen

Financieel gewicht – nationaal

Kencijfer: 32,1 miljard aan uitgaven in het budget 2015*

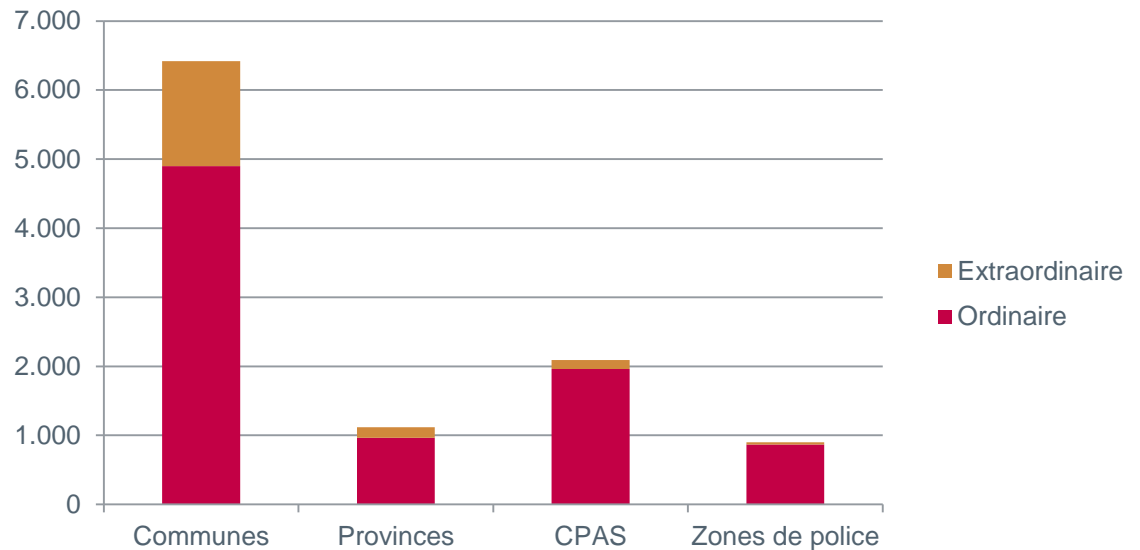
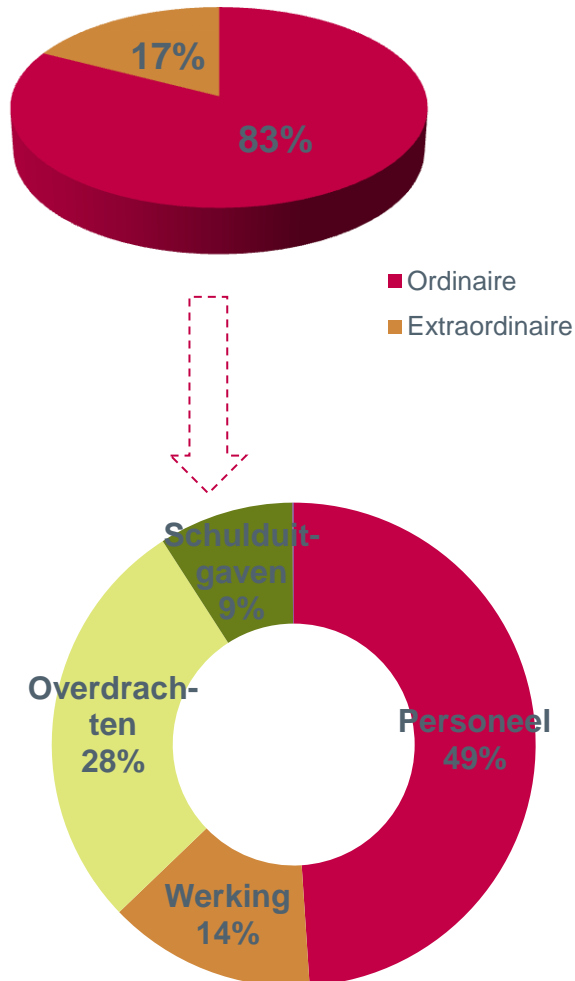

589	10	589	195	Aantal best.
62%	7%	22%	9%	% Totale uitg.
77%	7%	14%	3%	% Invest.uitg.

■ Opm: verschil met de ESR-perimeter (S1313) → intercommunales, regies, gemeentelijke VZW's, ...

Financieel gewicht – Wallonië

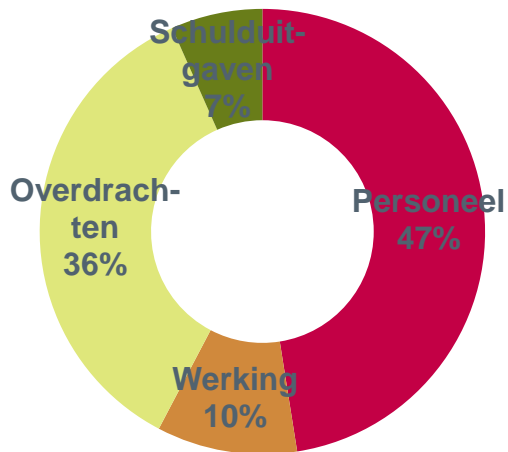
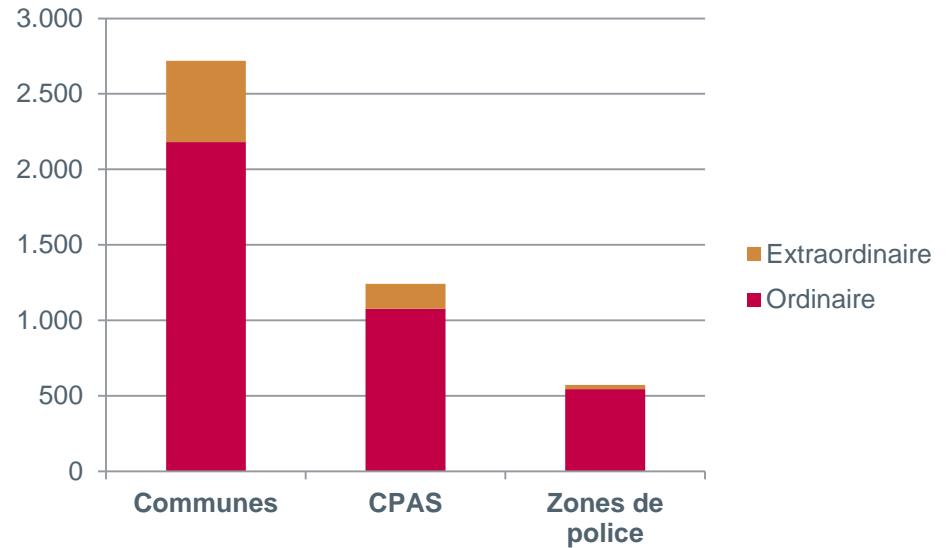
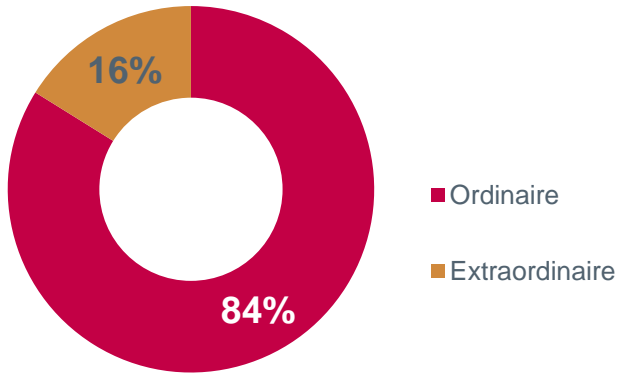
Kencijfer: 10,5 miljard aan uitgaven in budget 2015

262	5	262	72	Aantal best.
61%	11%	20%	9%	% Totale uitg.
83%	8%	7%	2%	% Invest.uitg.

Financieel gewicht – Brussel

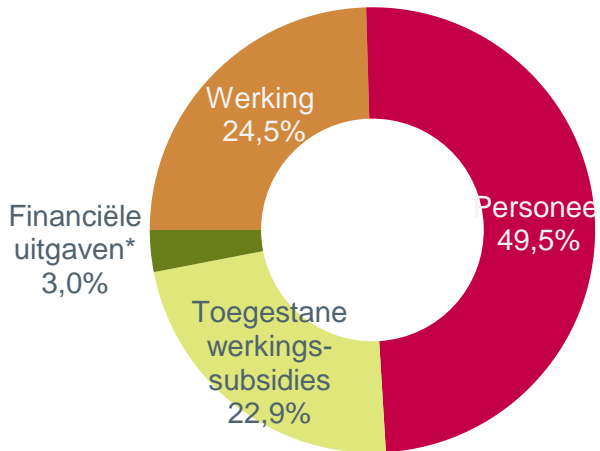
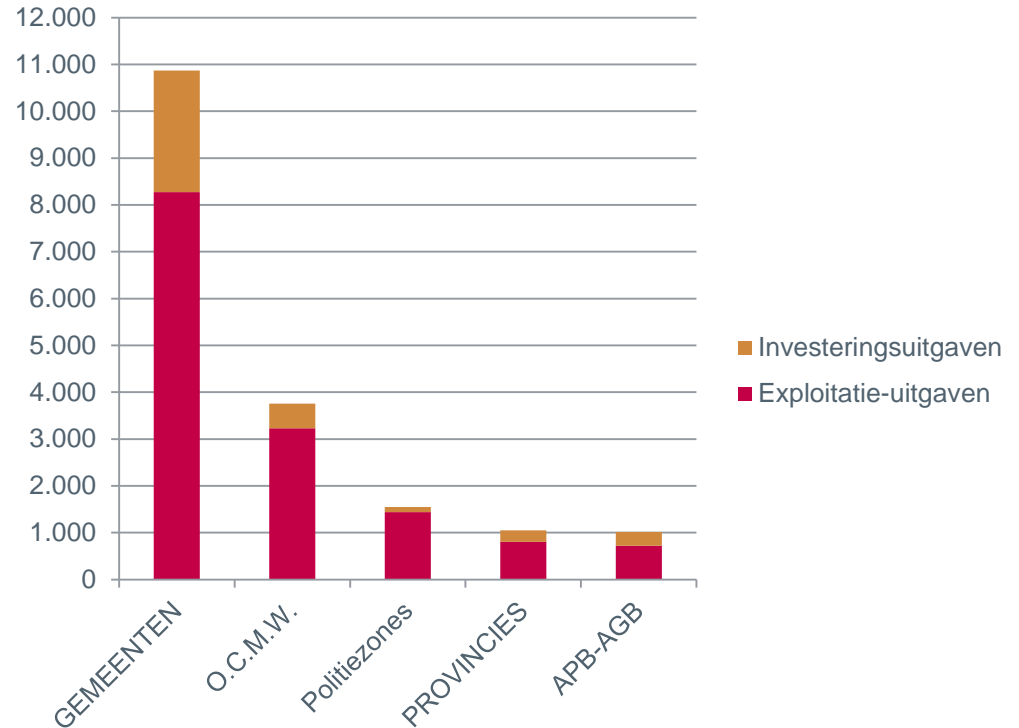
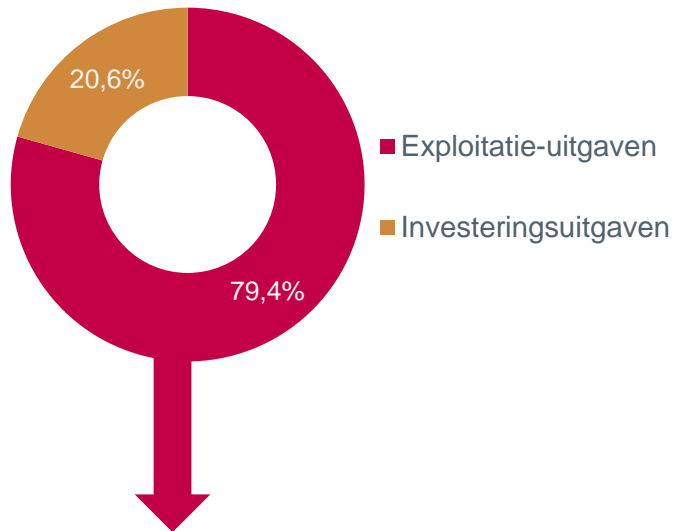
Kencijfer: 4,5 miljard aan uitgaven in budget 2015

19	19	6	Aantal best.
60%	27%	13%	% Totale uitg.
74%	22%	4%	% Invest.uitg.

Financieel gewicht – Vlaanderen

Kencijfer: 18,2 miljard aan uitgaven in budget 2015

308	308	117	5	158	Aantal best.
60%	21%	8%	6%	6%	% Totale uitg.
69%	14%	3%	6%	8%	% Invest.uitg.

* Zonder kapitaalaflossingen van leningen

Thema 3 :

De lokale besturen en de **sociale bijstand**

De lokale besturen en de **sociale bijstand**

■ Actoren / kencijfers (2015) :

- **OCMW**: 7,1 miljard totale uitgaven (88% exploit. / 12% investeringen)
- **Gemeenten**: werkingsbijdrage voor exploitatietekort → 1,7 miljard

In EUR/inwoner	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
Totale uitgaven	608	585	1.066
• Leefloon (RMI)	39	148	278
• Overige steun	43	94	186
• Ouderenzorg (incl. WZC)	180*	145	151

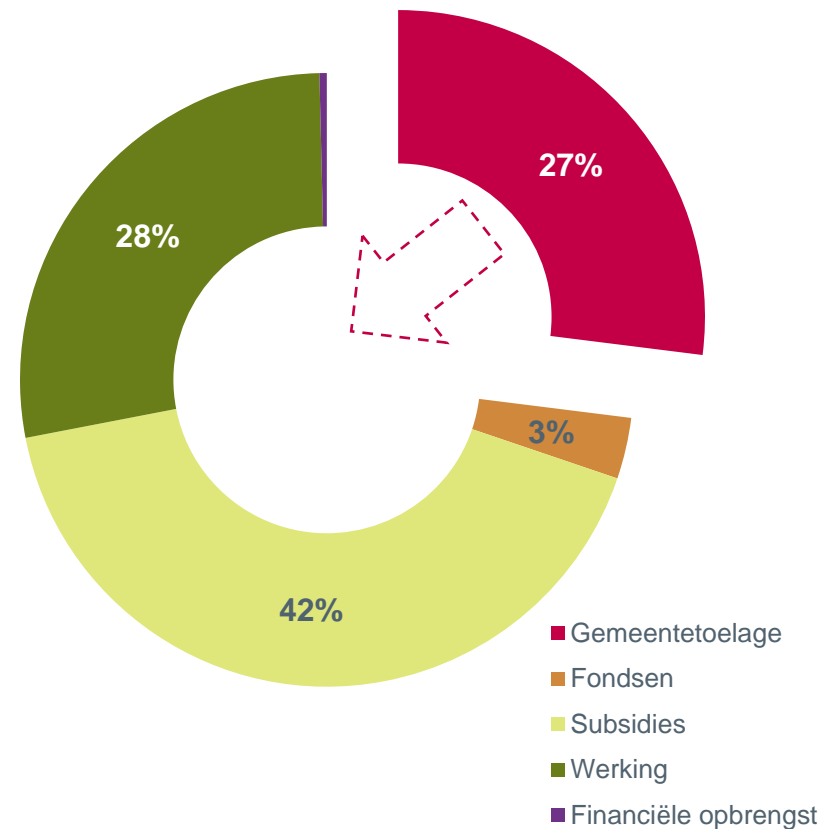
* Indicatief volgens beleidsvelden in BBC

Kosten nemen toe in huidige economische context en rekening houdend met de vergrijzing van de bevolking

De lokale besturen en de **sociale bijstand**

- Evolutiefactoren:
toelagen voor OCMW ?
 - Evolutie van aantal begunstigen RMI en sociale bijstand (vooral in de grote steden)
 - Meer opdrachten voor OCMW's :
 - Nieuwe sociale dienstverlening
 - Beperking werkloosheidsuitkering
 - Financiering rusthuizen
 - Opvangcapaciteit verhogen (vergrijzing)
 - Aanpassen aan nieuwe normen
 - Verhoogde “pensioenbijdrage” voor vastbenoemd personeel

Exploitatie-ontvangsten OCMW

De lokale besturen en de **sociale bijstand**

- Evolutie van de **gemeentetoelage voor het OCMW** ?

	2015 in EUR / Inw.	Δ 2014- 2015	Δ 2013- 2014	Δ 2007- 2012
Vlaanderen	149	+1,0%	+8,2%	+4,5 %
Wallonie	127	+1,1%	+2,1%	+4,0 %
Brussel	271	+4,7%	+4,7%	+5,6 %

-
- **2007-2014** : sterke groei (4 à 5%) in de drie regio's
 - **2015** : stabilisatie van de toelage (+/-1%) behalve voor de Brusselse gemeenten

Thema 4 :

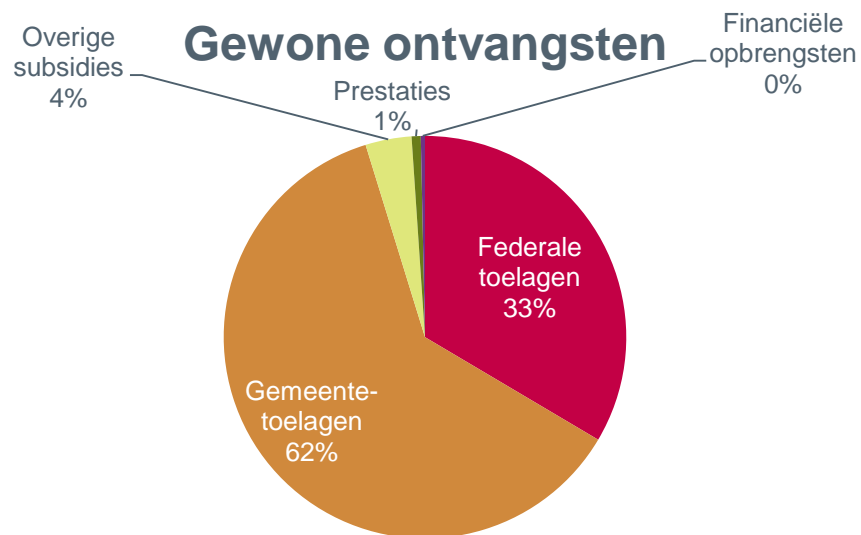
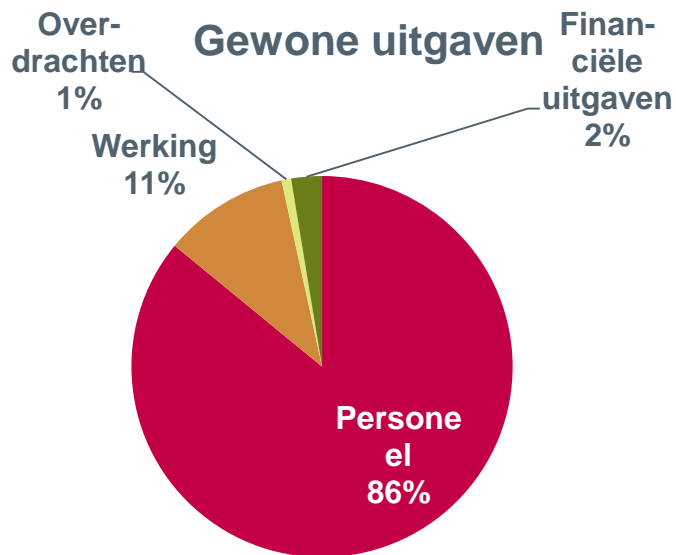
De lokale besturen en de **veiligheid**
(politie en brandweer)

De lokale besturen en de **veiligheid**

■ Actoren / kencijfers (2015) :

- **Politiezones**: 3 miljard totale uitgaven (94% exploit. / 6% investering)
- **Gemeenten**: toelage voor exploitatietekort → 1,8 miljard
- **Hulpverleningszones**: (nieuw opgericht)–nog geen cijfers beschikbaar

■ Politiezones

De lokale besturen en de **veiligheid**

- Evolutie van de gemeentetoelage aan de **politiezone**?

	2015 In EUR / Inw.	Δ 2014- 2015	Δ 2013- 2014
Vlaanderen	147	+3,2%	+3,0%
Wallonië	135	+7,0%	+3,0%
Brussel	303	+3,4%	+4,3%

-
- Grote verschillen in toelage per gemeente (hoger in stedelijke centra - cf. Brussel)
 - Groei blijft hoger dan gemiddeld voor de uitgaven (vooral in Wallonië)
 - Belangrijke impact vd **pensioenhervorming** (→ 95% personeel is vastbenoemd!)

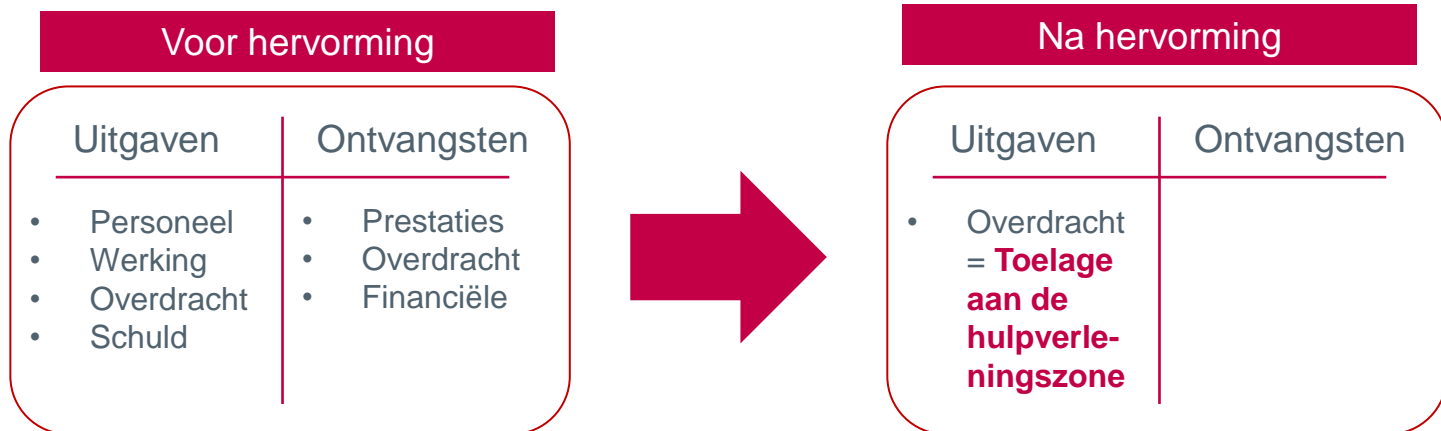
De lokale besturen en de **veiligheid**

■ Hervorming van de **hulpverleningszones**

- Sinds 1 januari 2015, overstap van integrale gemeentedienst naar organisatie per zone (34 zones)

NB : sommige zones zullen pas 100% operationeel zijn in de loop van het jaar

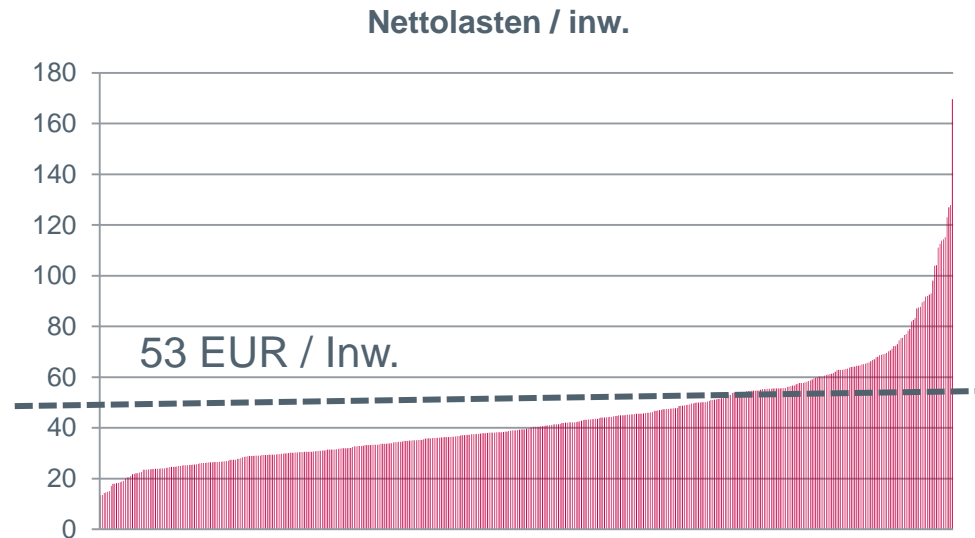
- Organisatie / afspraken voor overdracht (materiaal, gebouwen, personeel,...) +/- vergelijkbaar met politiezones
- Boekhoudkundige impact voor de gemeenten

De lokale besturen en de **veiligheid**

- Evolutie van de nettolasten (Uitg.-Ontv.) **voor brandweer** (in EUR/ Inw.)

	2015 In EUR / Inw.	Δ 2014- 2015
Vlaanderen	50	+1,5%
Wallonië	58	+0,4%
Brussel	-	-

-
- **Financiering gemeenten** = 530 mio EUR, d.i. 90% / federaal = 10%
 - Belangrijke **verschillen** tussen gemeenten → evenwicht herstellen +/- progressief (→ verdeelsleutel op basis van de bevolking)
 - **Brussel** : Regionale bevoegdheid (DBDMH)

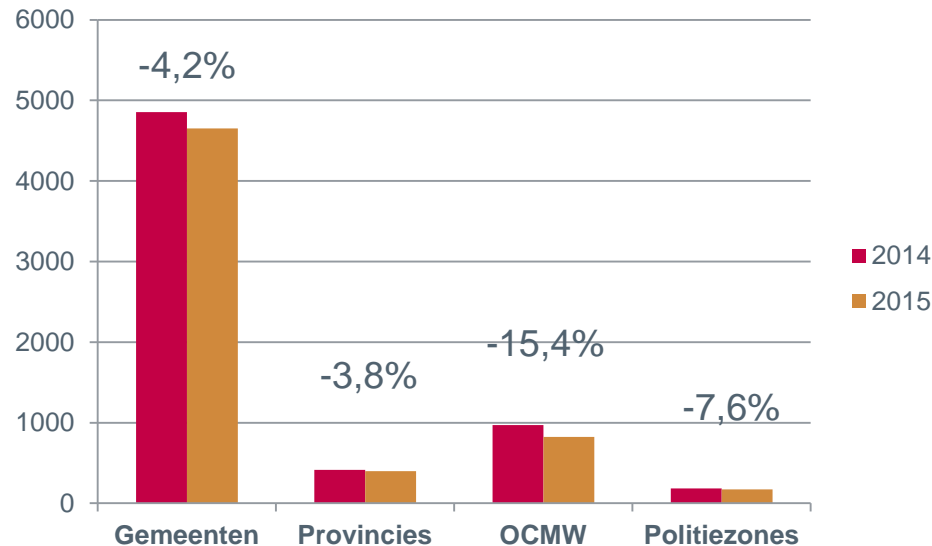
Vraag 5 :

Kunnen de lokale besturen blijven
investeren ?

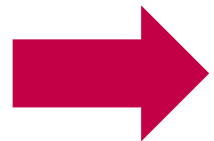
Kunnen de lokale besturen blijven **investeren** ?

■ Kencijfers :

- **Investeringsvolume** (budget 2015) = +/-6 miljard EUR, 520 EUR per inw.
- Groot verschil tussen **budgettraming** en **effectieve realisatie**
- +/- 40% vd totale overheidsinvesteringen
- Belangrijkste **investeringsvelden**: wegen, stedenbouw, administratieve gebouwen, scholen, sport & cultuur
- **Gemeenten** domineren de investeringen (> 75%)

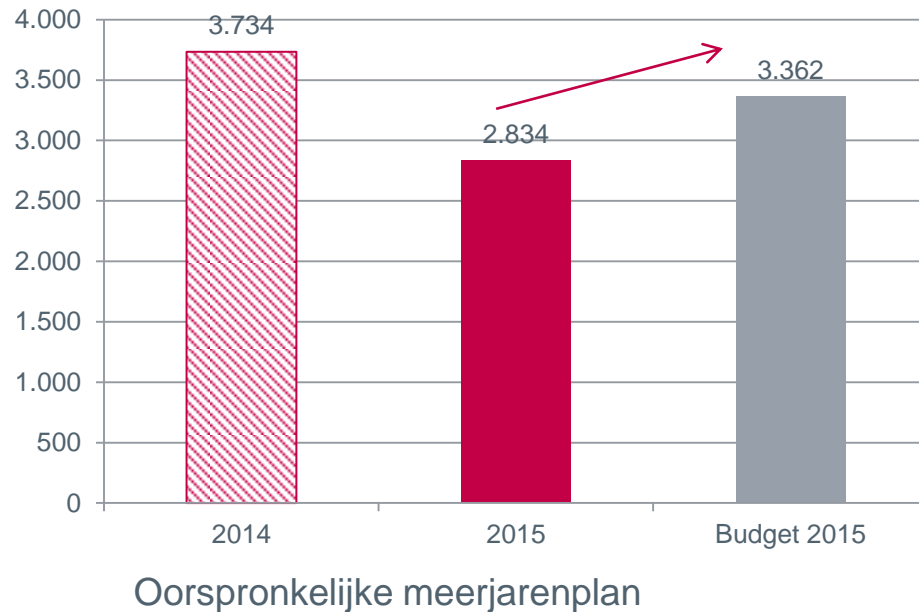
Iets zwakker volume
investeringsprojecten (-5,7%)
maar met regionale
verschillen

Kunnen de lokale besturen blijven **investeren** ?

■ Evolutie van de investeringen 2014-2015 (Vlaanderen)

- Budget 2015 is **hoger** dan voorzien in oorspronkelijke meerjarenplan
- Na ongerealiseerde investeringspiek in 2014 bij opstart BBC
- Hypothese: realistischer spreiden van investeringstransacties over de jaren

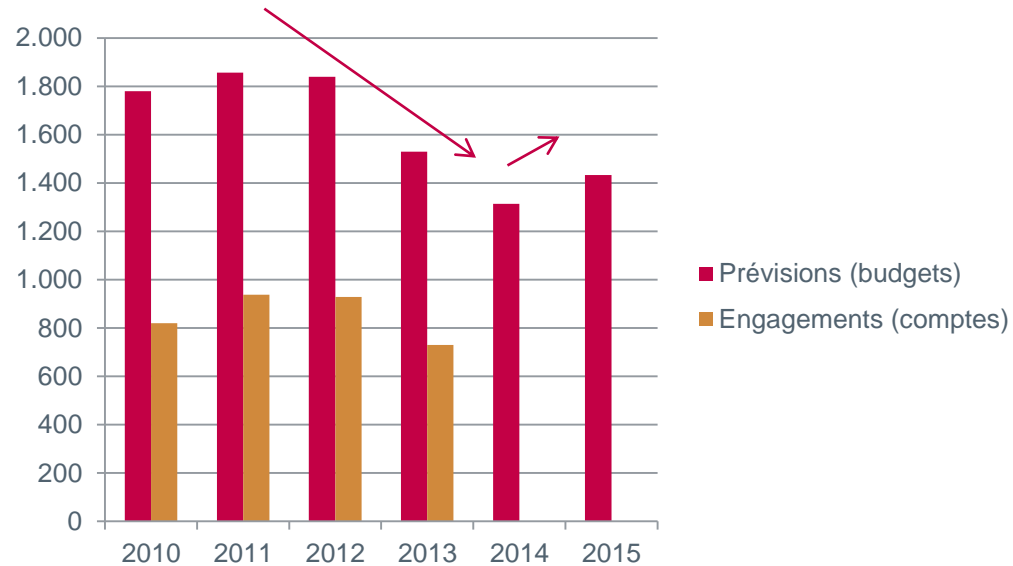

Kunnen de lokale besturen blijven **investeren** ?

■ Evolutie vd investeringen sinds 2010

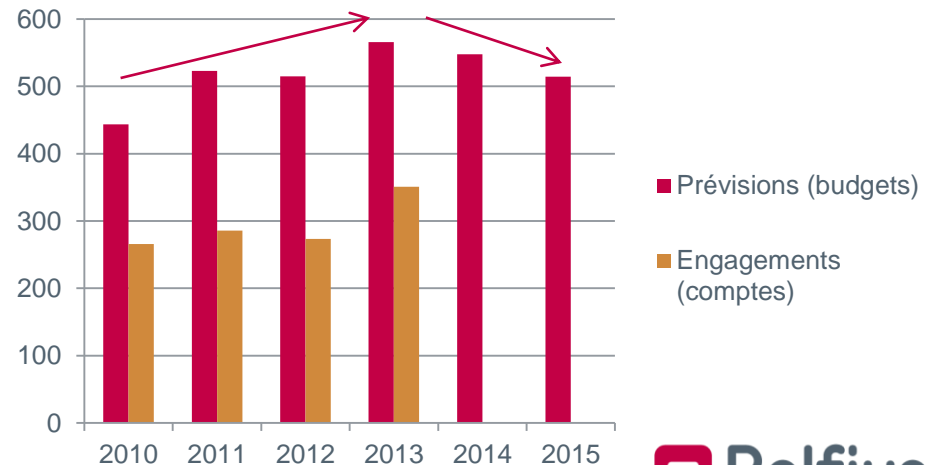
■ **Waalse** gemeenten

Lichte opvering in 2015 na de sterke daling van 2013 en 2014

■ **Brusselse** gemeenten

+/- 500 miljoen investeringen voorzien sinds 2011

■ Kunnen de lokale besturen blijven **investeren** ?

- **Evolutiefactoren** voor de lokale overheidsinvesteringen
 - **Cyclisch effect** → terugval tijdens eerste jaar van de bestuursperiode normaal
 - Autofinancieringsmarge / financiële gezondheid / context van onzekerheid → investeringen = **budgettaire aanpassingsvariabele**
 - **Budgettaire stabiliteitspact** (ESR-normen) → impact nieuwe budgetnormen (evenwichtsvoorwaarden / **investeringsbaken** (max. bedrag per inwoner)
 - **Demografische druk** → blijft aanhouden in Brussel → regionaal plan om de lokale investeringen te ondersteunen om de demografische evolutie op te vangen
- Problemen bij onderinvestering
 - Negatieve impact op economische groei en lokale aantrekkingskracht
 - Depreciatie van het patrimonium → opbouw van een “verborgen schuld”

Vraag 6 :

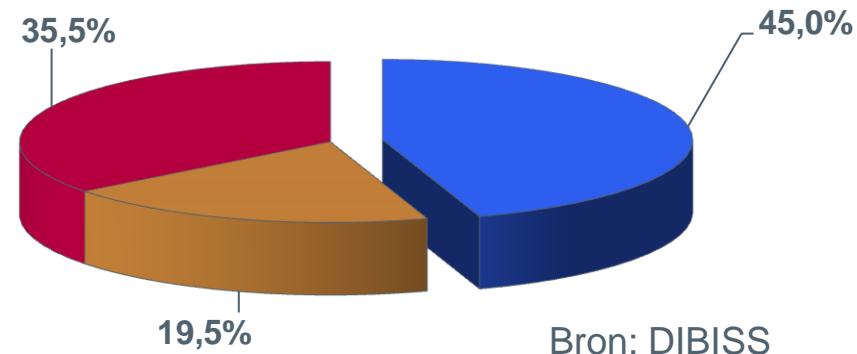
Zijn de **personeelskosten** onder controle ?
Wat is de impact
van de pensioenhervorming ?

Zijn de personeelskosten onder controle ?

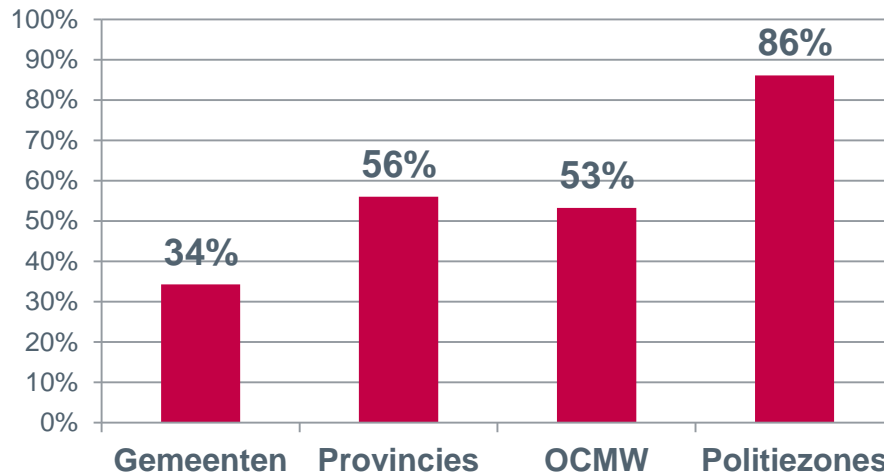
■ Kencijfers:

- Personeel : 11,9 miljard EUR of 1 084 EUR per inwoner
- Aantal VTE : 220 591 VTE (DIBISS – juni 2014)
 - 45 % vastbenoemd personeel
 - -0,9% in aantal VTE (-1 947 VTE) tussen 06/2013 en 06/2014

Spreiding van personeel vd lokale besturen volgens statuut

Aandeel personeelsuitgaven (% Exploit.uitg.)

- Vastbenoemden
- Gesubsidieerde contractuelen
- Overige contractuelen

Zijn de personeelskosten onder controle ?

■ Evolutie 2015 ?

	EUR / Inw.	% Exploit.uitg	Δ 2014-2015
Vlaanderen	963	43,7%	+0,9%
Wallonië	1 148	48,1%	+1,7%
Brussel	1 542	47,2%	+3,3%

Evolutie van aantal VTE (juni 2013 – juni 2014)

	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
Gemeenten	-2,2%	+1,2%	+1,7%
Provincies	-4,0%	-0,5%	-
OCMW	-1,9%	-3,2%	+0,5%
Politiezones	-0,5%	+0,8%	+3,2%
Totaal	-1,9%	-0,2%	+1,6%

Bron : DIBISS

■ Zijn de **personeelskosten** onder controle ?

Opnieuw tragere groei van de **personeelsuitgaven** in 2015 :

- Lage **inflatie** → laatste overschrijding van de spilindex in november 2012 / volgende overschrijding verwacht in december 2014 (Federaal Planbureau) → toename van +2% voor het budget 2015 → uiteindelijk geen loonsverhoging in 2015 en 2016 (afvlakking index)
- **Aantal VTE neemt af** in sommige gemeenten (→ - 1.947 ETP tussen juni 2013 en juni 2014)
- Relatief matige impact in 2015 **van de pensioenhervorming (vastbenoemden)** → + sterke toename verwacht van de **responsabiliseringsbijdrage** (2015-2016)

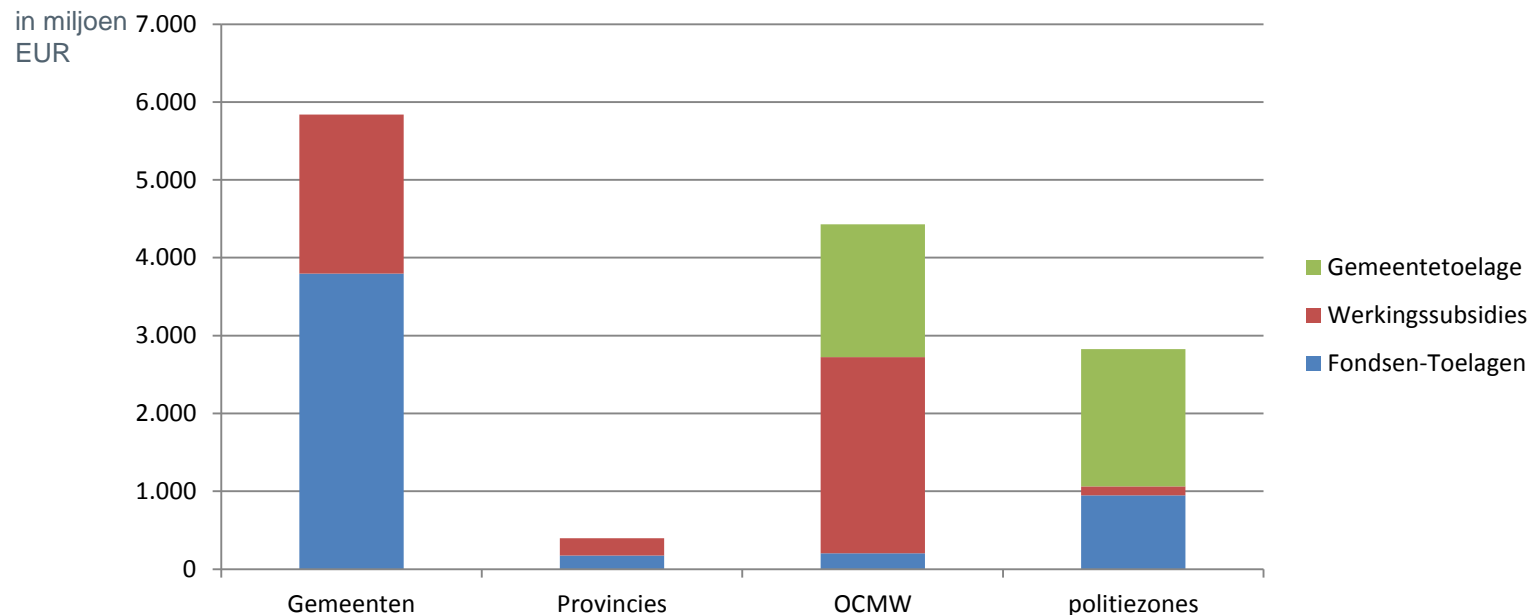
Thema 7 :

De **toelagen & subsidies** van de andere overheden (regionaal / federaal)

De **toelagen & subsidies** van de andere overheden (regionaal / federaal)

■ Kencijfers:

- Subsidies & toelagen = middelen ter beschikking gesteld door de subsidiërende overheden (regionaal & federaal) voor de financiering van de lokale besturen
- = **13,3** miljard EUR, of **1 295** EUR per inwoner
- = **+/- 50** % van de exploitatie-ontvangsten – variabel % volgens type lokaal bestuur

De **toelagen & subsidies** van de andere overheden (regionaal / federaal)

Algemeen	<p>Aan belangrijke financiële ondersteuning van de gewesten wordt niet gemorreld</p> <p>→ Erg verschillend van andere landen (Italië, Frankrijk, Spanje, UK,....) → volgens OESO, gemiddeld -2,1% sinds 2009</p>
Vlaanderen & Wallonië	<ul style="list-style-type: none">■ Gemeentefonds behoudt groei > inflatieniveau■ Provinciefonds in Vlaanderen geschrapt
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none">■ Gewestelijke steun voor gemeenten in financiële moeilijkheden (30 mio EUR per jaar sinds 2007)■ 1ste effect vd herfinanciering (6de Staatshervorming)
Federaal	<ul style="list-style-type: none">■ Meer “gespannen” financiële relatie, minder stabiel, rond financiering van de sociale bijstand (OCMW) en de veiligheid (politiezones, hulpverleningszones)

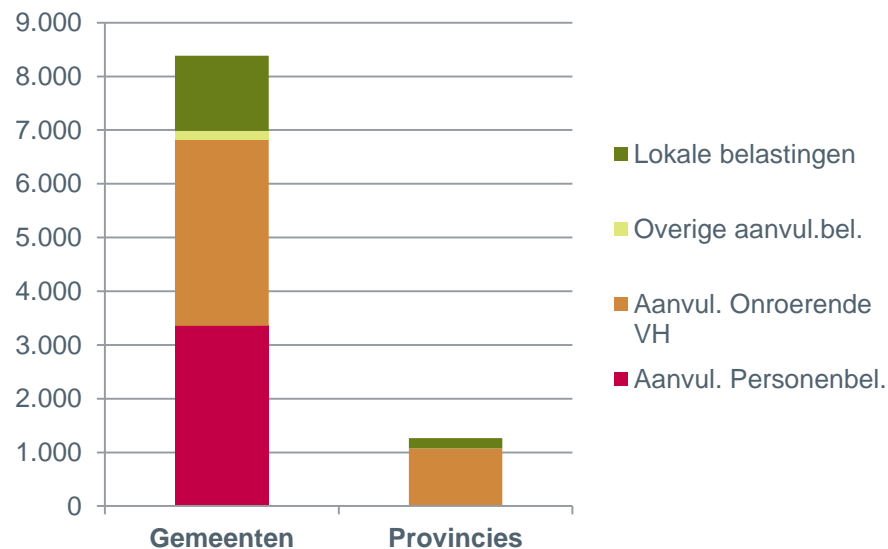
Thema 8:

De lokale belastingen (gemeenten & provincies)

De lokale belastingen (gemeenten & provincies)

■ Kencijfers:

- Belastingen = 9,6 miljard EUR of 865 EUR per inwoner
- Fiscaal bevoegd: gemeente & provincies
- > 50% vd exploitatie-ontvangsten
- 2 categorieën: aanvullende belast. (84%) / lokale belast. (16%)

EUR / Inw.

752

113

De lokale belastingen (gemeenten & provincies)

■ Evolutie 2015 :

- Duidelijke vertraging: quasi-stabiel tov 2014 voor **totale belastingen**
- Terugval voor **aanvullende Personenbelasting** en **lokale belastingen** (na sterke groei voorbije jaren)
- Alleen de **aanvullende Onroerende voorheffing** blijft aangroeien

Gemiddelde jaarlijkse groei	Δ 2014-2015	Δ 2013-2014	Δ 2007-2012
Aanvullende personenbelasting	-2,1%	+ 5,2 %	+4,2 %
Onroerende voorhef.	+2,2%	+ 5,4 %	+3,6 %
Lokale belastingen	-0,8%	+11,7 %	+2,8 %
Totaal	+0,3%	+ 6,6 %	+3,8 %

De lokale belastingen (gemeenten & provincies)

■ Evolutie vd aanslagvoeten ?

Aanvul. Personenbelasting

Aanslagvoet	2013	2014	2015
Vlaanderen	7,21%	7,27%	7,28%
Wallonië	7,71%	7,79%	7,82%
Brussel*	6,65%	6,61%	6,57%

* BRU : 1% agglomeratietaks
niet inbegrepen

- Aanslagvoeten van aanvullende belastingen zijn globaal stabiel in 2015
- Lichte stijging door het optrekken van aanslagvoeten door enkele gemeenten

Onroerende voorheffing

Aanslagvoet	2013	2014	2015
Vlaanderen*	1356	1393	1397
Wallonië	2516	2539	2550
Brussel**	2771	2798	n.b.

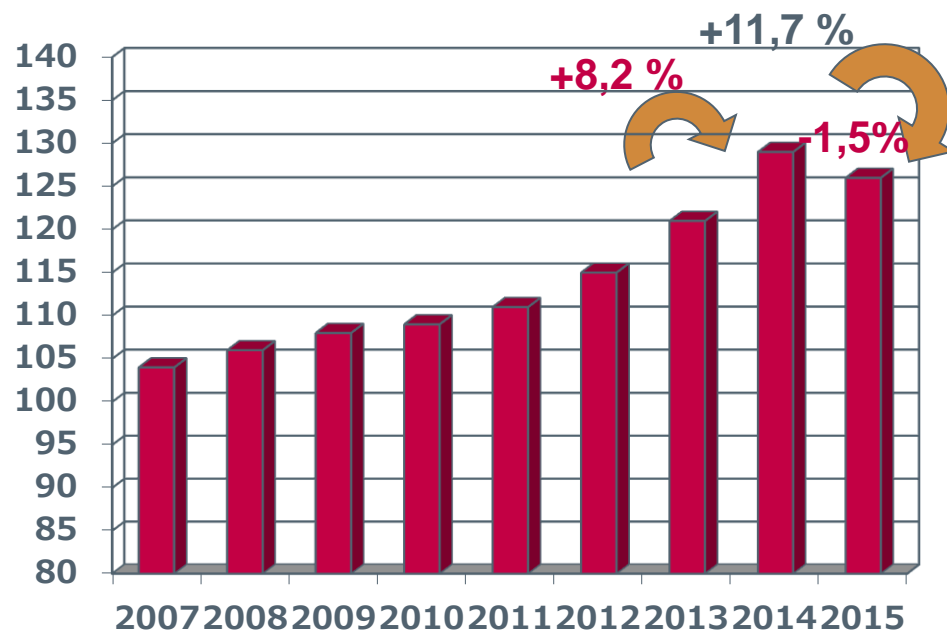
* Regionale aanslagvoet van 2,5% in Vlaanderen

** BRU : opcentiemen agglomeratie niet inbegrepen

De lokale belastingen (gemeenten & provincies)

■ Lokale belastingen ?

- 126 EUR / inw.
- Grote verschillen tussen gemeenten
- Meest toegenomen belasting :
 - Parkeerplaatsen
 - Huisvuilbelasting (werkelijke kostprijs)
 - Tweede verblijven
 - ...

	EUR / inw.	2015	2014	2013
Vlaanderen	101	-3,0%	+15,0%	+ 12,0%
Wallonië	138	+1,4%	+7,5%	+ 5,3%
Brussel	221	-2,8%	+4,1%	+ 8,7%

Vraag 9 :

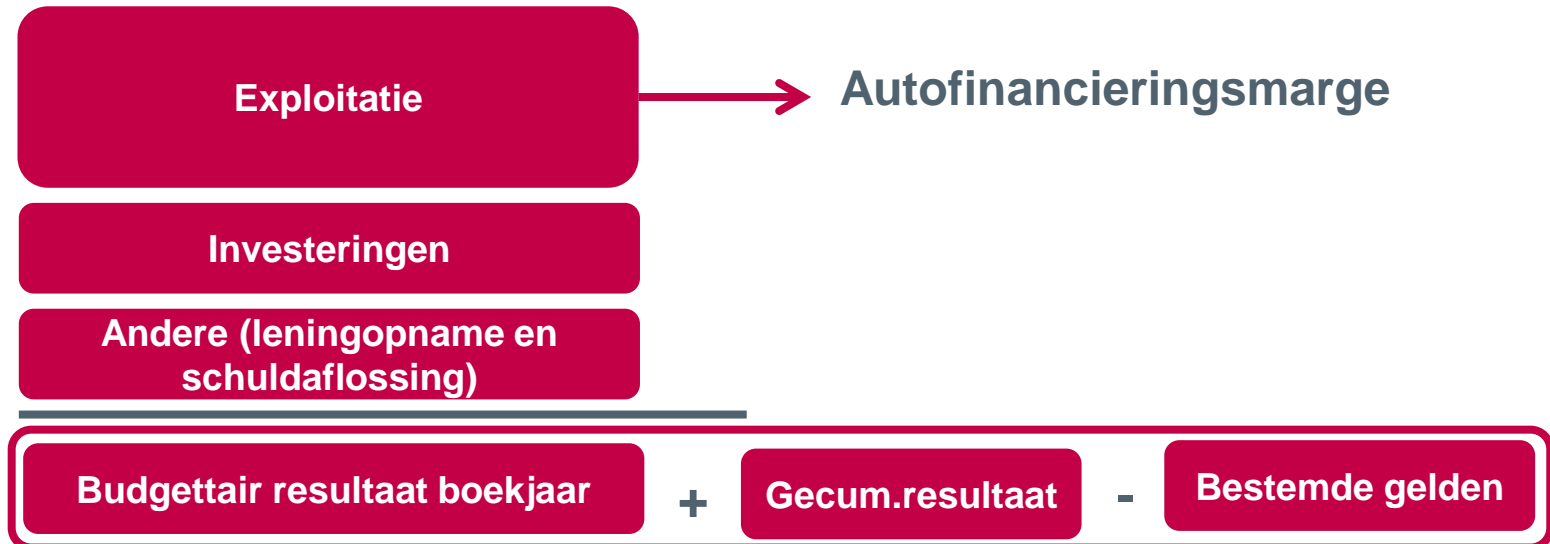
Behouden lokale besturen
het **evenwicht** in de budgetten?

Behouden lokale besturen het **evenwicht** in de budgetten?

Beleids- en beheerscyclus (BBC)

Vlaamse gemeenten BBC

- Meerjarenplan 2014-2019 in BBC
 - Prioritaire beleidsdomeinen en andere + doelstellingen
 - Financiële nota volgt de cijfers op
 - **Saldo** voor exploitatie, investeringen et financiering samen

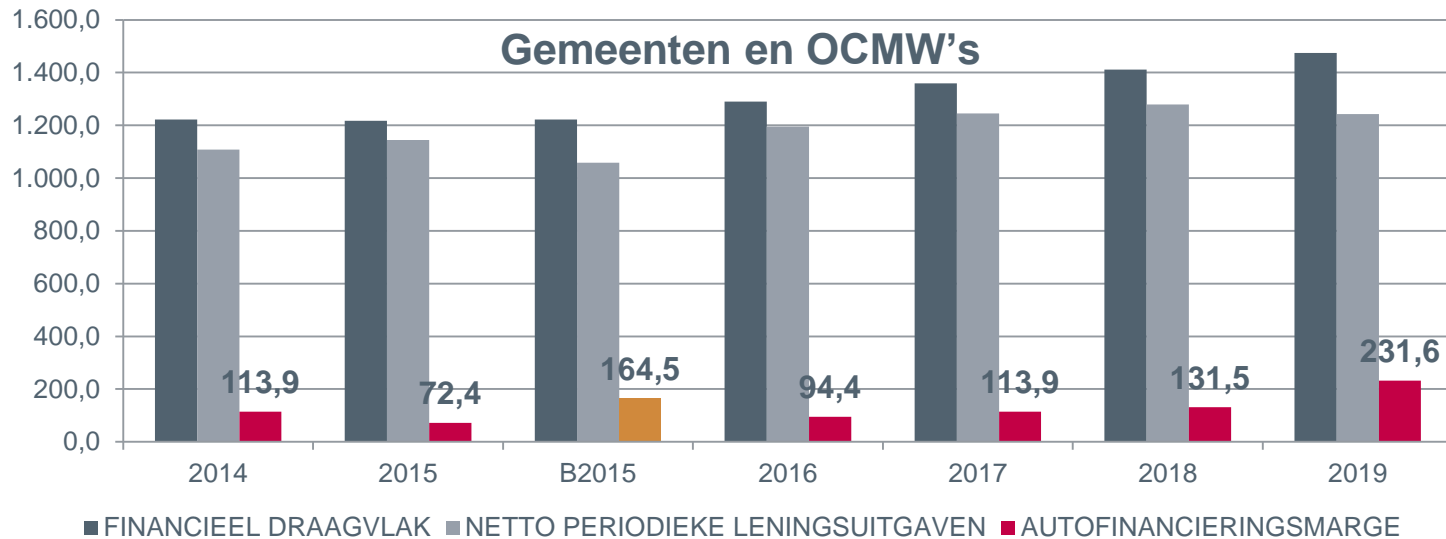

Behouden lokale besturen het **evenwicht** in de budgetten?

Lokale besturen in Vlaanderen (BBC)

■ Dubbel evenwichtscriterium:

- Jaarlijks: **resultaat op kasbasis** ≥ 0 (OK)
- Structureel evenwicht op einde plan : **autofinancieringsmarge** ≥ 0

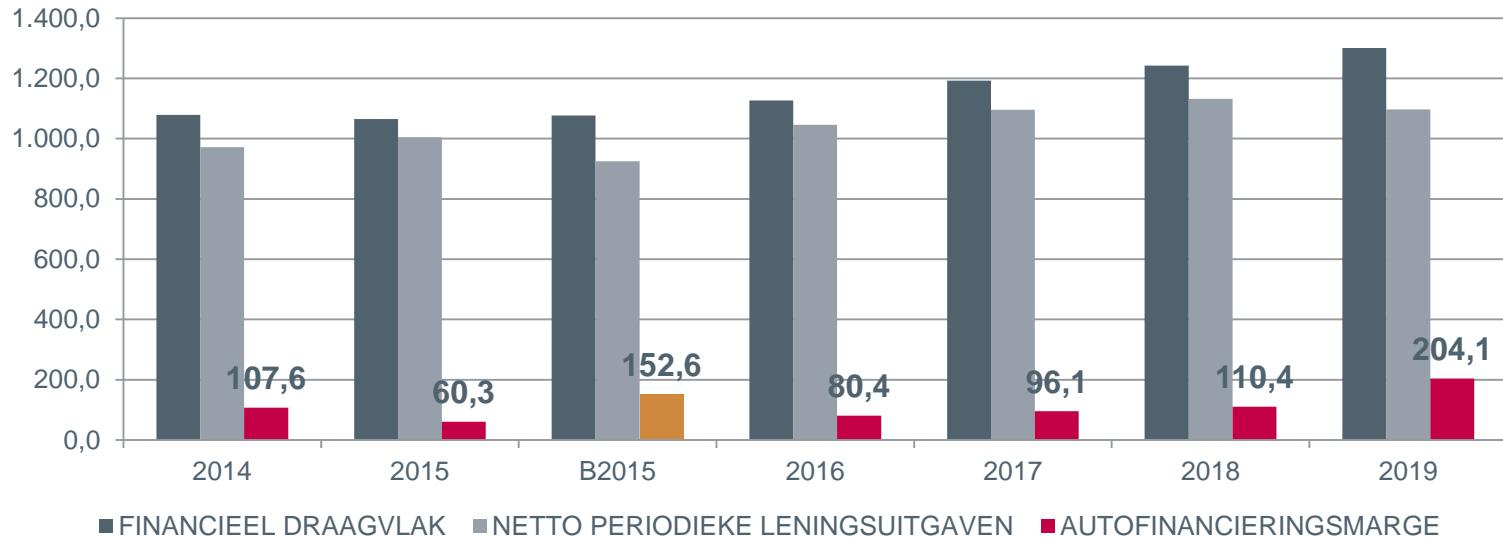
- Financieel draagvlak exploitatie \geq Netto periodieke leningsuitgaven

Behouden lokale besturen het **evenwicht** in de budgetten?

Vlaamse gemeenten BBC

■ Dubbel evenwichtscriterium:

- Jaarlijks: **resultaat op kasbasis** ≥ 0 (OK voor alle gemeenten)
- Structureel evenwicht op einde plan : **autofinancieringsmarge** ≥ 0

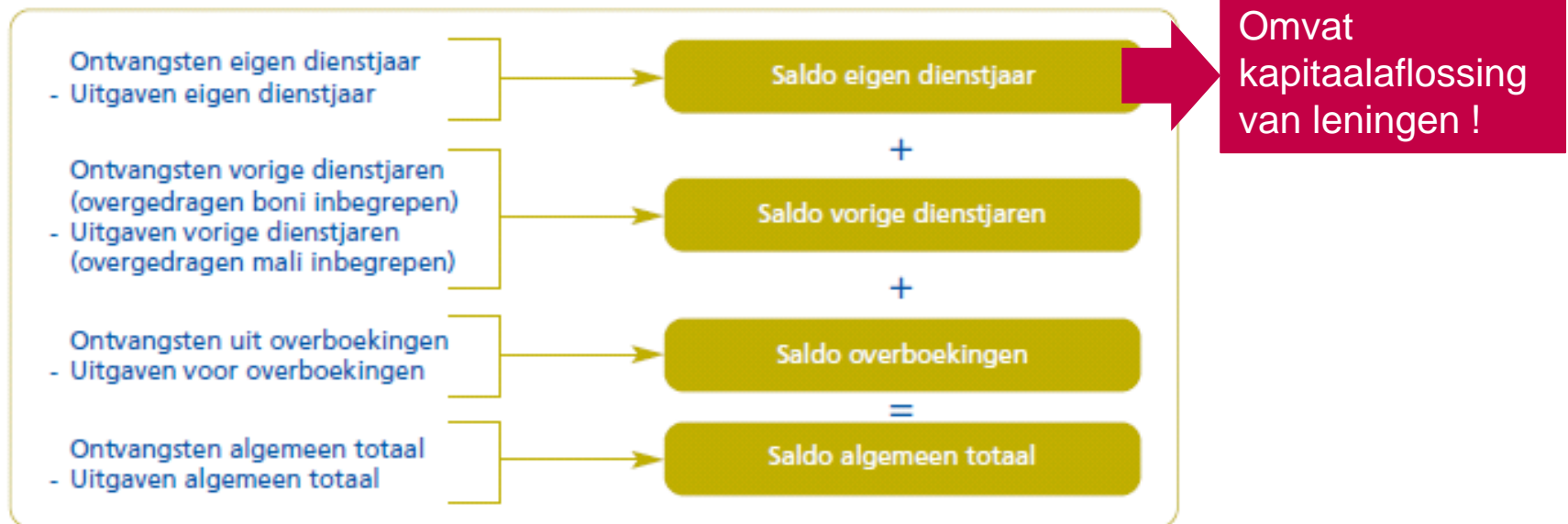

- Financieel draagvlak exploitatie \geq Netto periodieke leningsuitgaven

Behouden lokale besturen het **evenwicht** in de budgetten?

■ Begrippen:

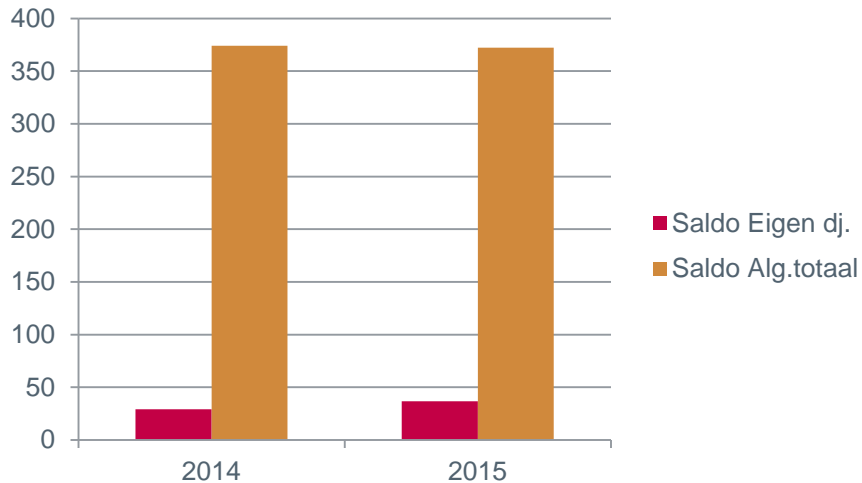
- Verrichtingen **gewone dienst**
- Onderscheid eigen dienstjaar / algemeen totaal
- Sterke **verschillen budget / rekening**
- Ander concept voor evenwicht volgens BBC en ESR 95

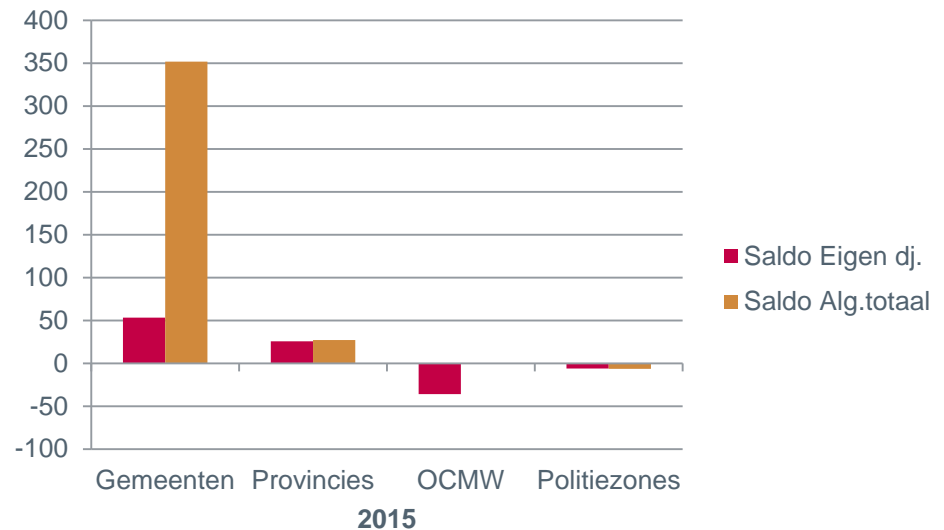
Behouden lokale besturen het **evenwicht** in de budgetten?

Waalse lokale besturen

In miljoen EUR

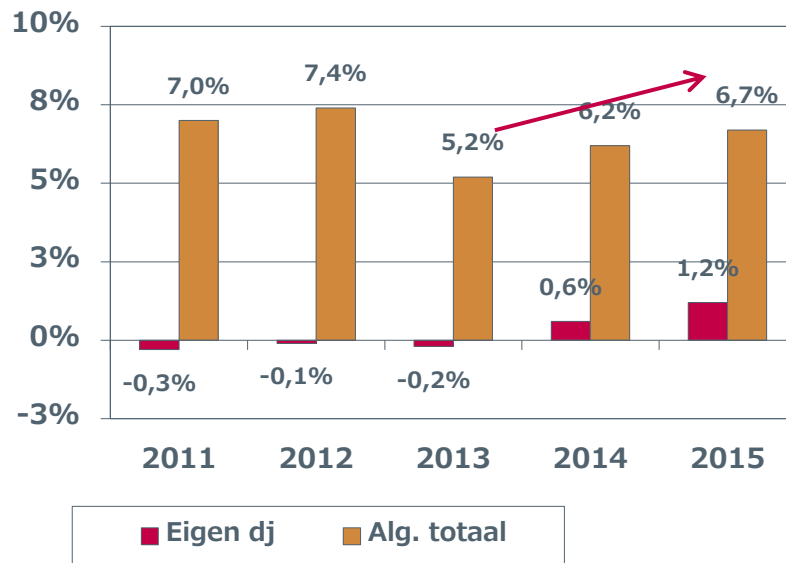
B 2015	In Mio EUR	In % gew. ontvangsten
Eigen dj.	+41	0,5%
Alg.totaal	+376	4,1%

Behouden lokale besturen het **evenwicht** in de budgetten?

Waalse gemeenten

Saldi (in % vd ontvangsten)

% Gemeenten met tekort (eigen dienstjaar)

2012	2013	2014	2015
34%	37%	14%	+/- 1%

B 2015	In Mio EUR	In % gew. ontvangsten
Eigen dj.	+57	1,2 %
Alg.totaal	+356	6,7 %

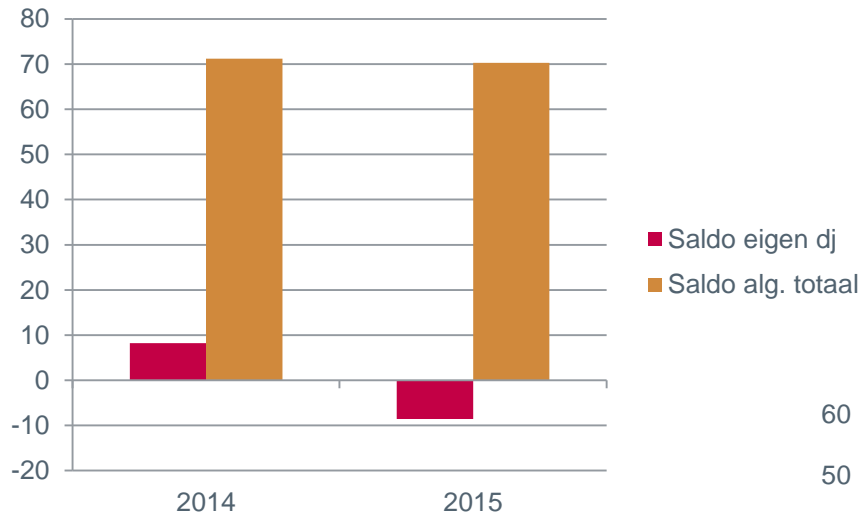
■ Saldi verbeteren in 2015

- Saldo **Eigen dienstjaar** : overschot vergroot maar meer impact van:
 - Verplicht budget in evenwicht voor eigen dienstjaar
 - Speciaal krediet voor niet-vastgelegd budget (35 mio EUR)
 - Aanrekenen van responsabiliseringsbijdrage voor pensioenen op vorige dienstjaren +/- 25 mio EUR)
- Saldo **Alg. totaal**: beter overschot sinds 2012

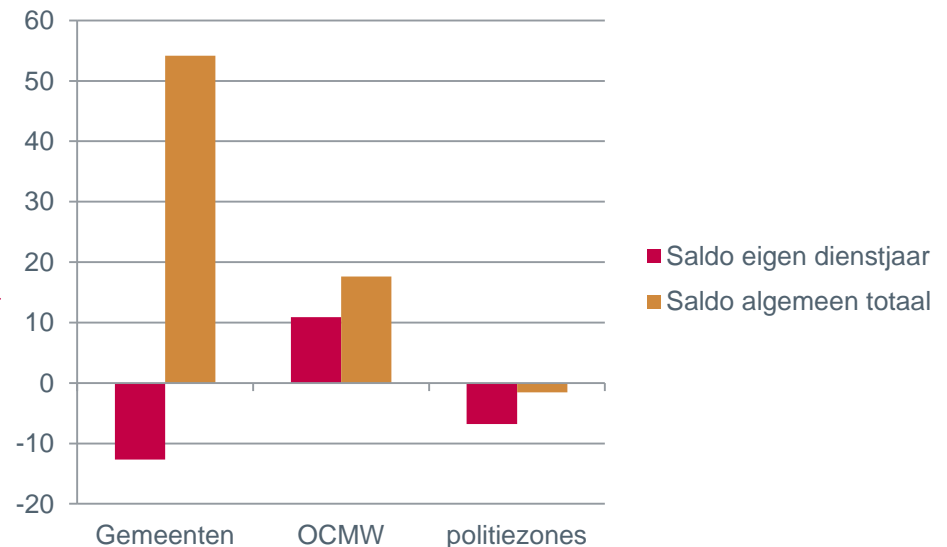
Behouden lokale besturen het **evenwicht** in de budgetten?

Brusselse lokale besturen

In miljoen EUR

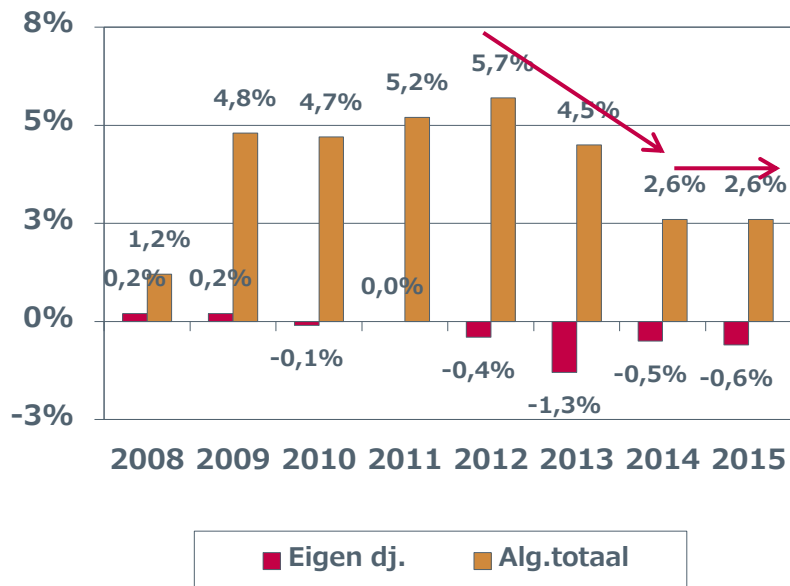
B 2015	In Mio EUR	In % gew. ontvangsten
Eigen dj.	- 9	0,2%
Alg.totaal	+ 70	1,8%

Behouden lokale besturen het **evenwicht** in de budgetten?

Brusselse gemeenten

Saldi (in % vd ontvangsten)

% Gemeenten met tekort (eigen dienstjaar)

2012	2013	2014	2015
63%	47%	63%	37%

B 2015	In Mio EUR	In % gew. ontvangsten
Eigen dj.	-12,6	-0,6%
Alg. totaal	+66	+2,8 %

Evolutie in 2015?

- Saldo **Eigen dj.**: stabilisatie van het tekort
 - Relatief beperkt (0,6% gew. ontvangsten)
 - Contrast : 7 gemeenten met tekort / 12 gemeenten met overschot
- Saldo **Alg. totaal**: stabiel maar afname van meer dan 50% tov 2012
 - Zwak niveau vd reserves

Vraag 10 :

Welke belangrijke **financiële uitdagingen** op komst de drie volgende jaren ?

■ Samenvatting – Budget 2015

■ Algemene tendensen

- **Exploitatie-uitgaven** goed onder controle (personeel, werking, financiële uitgaven)
- Sterkere evolutie van de **overdrachtuitgaven** voor sociale bijstand en veiligheid
- De lokale besturen zien hun **belastingontvangsten** eroderen
- Nog steeds geen heropleving van de **lokale investeringen** sinds het begin van de bestuursperiode (maar dynamiek verschilt volgens het gewest)
- Globaal behoud van de **budgetsaldi / AFM**

■ Welke belangrijke **financiële uitdagingen** ?

■ 4 onontkoombare financiële uitdagingen

1. De verwachte toename van de **pensioenlasten**
2. De start van de **hulpverleningszones**
3. De **investeringscapaciteit** in het kader van het stabiliteitspact (ESR-normen)
4. De demografische uitdaging (vergrijzing en uitbreiding van de grote steden)

Lokale financiën

Budget 2015

De lokale financiën in 10 thema's

Geert Gielens – Chief economist

Arnaud Dessoy – Research Public finance & Social profit

Anne-Leen Erauw - Research Public finance